

## WSPÓŁCZESNA „KULTURA ODRZUCENIA” A „KOŚCIÓŁ UBOGICH” PAPIEŻA FRANCISZKA

**Borowska Katarzyna Urszula**

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II;  
magister (Lublin, Polska)

Ojciec Święty Franciszek w swojej encyklice „*Laudato Si*” poświęconej trosce o wspólny dom w bardzo obszerny sposób zarysowuje problematykę zagrożeń współczesnego świata. Wśród najistotniejszych problemów Papież wymienia: nierówność społeczną, media, konsumpcjonizm oraz indywidualizm. Problem „kultury odrzucenia” pojawiający się w 22 numerze encykliki, łączy w sobie wszystkie powyższe zjawiska grożące dzisiejszemu światu. Artykuł ten przedstawi pojęcie „kultury odrzucenia” wprowadzonego i stosowanego przez Papieża Franciszka, a także ukaze alternatywę jaką jest propagowany przez niego „Kościół ubogich”.

Według najnowszych badań wynika, iż osobami objętymi „kulturą odrzucenia” i skazanymi na wykluczenie społeczne są m. in.: członkowie rodzin wielodzietnych, młodzież z rodzin doświadczających problemów alkoholowych, sieroty społeczne, eurosieroty, małoletnie matki, młodzież naruszająca normy prawa karnego, młodzież zagrożona alkoholizmem, przestępcy odbywający kary izolacyjne, osoby opuszczające zakłady karne, osoby bezdomne, osoby uprawiające prostytucję [1, s. 45]. Wachlarz kategorii przynależności do grupy osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem jest szeroki. Trzeba zauważyć, iż większość z wymienionych grup osób doświadcza wykluczenia już z góry założonego i przez nich samych niezawinionego – jest to więc pewna niesprawiedliwość skazująca te osoby na zaklasyfikowanie do „gorszej półki” ludzi nie dając im szansy i możliwości przezwyciężenia tego stanu. Ojciec Święty więc w swoim nauczaniu zdecydowanie staje po stronie obrony osób, które często nie są winne dotykającej ich sytuacji czy sprzyjających okoliczności ku popełnieniu złego czynu. Ojciec Święty bardzo często wspomina o „kulturze odrzucenia”. Oprócz encykliki *Laudato Si* temat ten poruszył m. in. na pokładzie samolotu podczas powrotu z Izraela do Rzymu w maju 2014 r., podczas spotkania uczestników światowego kongresu ruchów ludowych w październiku 2014 r., podczas noworocznego spotkania z członkami korpusu dyplomatycznego w 2015 r., podczas spotkania z chorymi w Turynie w czerwcu 2015 r., a także w przemówieniu na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku we wrześniu 2015 r. W tym ostatnim wypowiada się o „kulturze odrzucenia” w następujący sposób: Wykluczenie ekonomiczne i społeczne jest całkowitym zaprzeczeniem ludzkiego braterstwa i jest bardzo poważnym zamachem na prawa człowieka i środowiska. Najubożsi są tymi, którzy cierpią najbardziej z powodu tych zamachów z potrójnego, poważnego powodu: są oni odrzuceni przez społeczeństwo, są jednocześnie zmuszeni do życia odpadami i muszą niesprawiedliwie ponosić konsekwencje wycisku środowiska. Zjawiska te stanowią dziś bardzo rozpowszechnioną i nieświadomie utrwalaną „kulturę odrzucenia” [5].

Podczas gdy dzisiejszy świat proponuje politykę użyteczności, warto zwrócić uwagę na to, w jaki sposób tradycyjnych wartości broni Kościół Katolicki. W historii

Kościół wiele było dokumentów poświęconych obronie życia. Teraz natomiast nastąpił specjalny czas obrony ubogich. Ojciec Święty Franciszek całym swoim życiem ukazuje wartość ludzkiego istnienia – szczególnie zwracając uwagę na tych, którzy przez społeczeństwo zostali już zapomniani lub zepchnięci na margines. W Kościele widzi ostoję i pomoc dla wszystkich ponizonych, bo On – rodzący swoich wyznawców – nigdy ich nie przekreśla i na wzór Maryi staje się opiekunem Chrystusa obecnego w ubogich. Papież mówi, iż w szkole Matki Kościół uczy się jak samemu stawiać się każdego dnia służebnicą Pańską, gotową wyruszyć w drogę, by stawić czoło potrzebom, okazać troskę małym i wykluczonym [2, s. 27–28]. W swoim programowym papieskim dokumencie – adhortacji apostolskiej *Evangelii Gaudium* – powie, iż dopóki nie wyeliminuje się wykluczenia i nierówności w społeczeństwie i między różnymi narodami, niemożliwe będzie wykorzenienie przemocy. (...) Dzieje się tak dlatego, iż system społeczny i ekonomiczny jest niesprawiedliwy u samych swych korzeni [3, nr 59].

Z papieskiego nauczania wyraźnie wybrzmiewa prawda, iż wszystko, co dane jest człowiekowi, ma służyć jego dobru, jednakże może prowadzić również do jego degradacji – zależy to od osobistego nastawienia człowieka. W momencie bowiem, gdy człowiek kieruje się tylko swoim dobrem (indywidualizm), łatwo staje się propagatorem „kultury odrzucenia”, poprzez którą marginalizuje interesy drugiej osoby. Ojciec Święty podkreśla, iż żyjemy dziś w świecie, który staje się coraz „mniejszy” i gdzie, w związku z tym, jak się wydaje, zbliżanie się osób do siebie powinno być łatwiejsze. Rozwój transportu i technologii przekazu zbliża nas do siebie, łącząc coraz bardziej, a globalizacja powoduje, że jesteśmy współzależni. Jednakże w łonie ludzkości utrzymują się podziały, niekiedy bardzo wyraźne. Na poziomie globalnym widzimy skandaliczną przepaść między luksusem, w jakim żyją najbogatsi, a nędzą najuboższych. (...) Tak bardzo przyzwyczailiśmy się do tego, że już nas to nie uderza. Świat cierpi na różnorodne formy wyłączenia, marginalizacji i ubóstwa [6, s. 140]. Problem odrzucenia, o którym mówi Papież, znajduje swoje wyjątkowe miejsce w jego przepowiadaniu, które szczególnie ma na celu troskę i opiekę nad ubogimi Kościoła. Można powiedzieć, iż rysem charakterystycznym jego pontyfikatu są słowa, które wypowiedział do dziennikarzy kilka dni po wyborze na Stolicę Piotrową: „Jakże bardzo chciałbym Kościoła uboższego i dla ubogich” [4, s. 96]. Ojciec Święty mocno podkreśla, iż są dwa rodzaje ubóstwa – ubóstwo materialne i ubóstwo duchowe. Z pierwszym związana jest jakaś część społeczeństwa, z drugim natomiast wszyscy ludzie, gdyż człowiek na ziemi zawsze jest w drodze do poznania Boga. Nigdy zatem nie można powiedzieć, iż człowiek w ziemskim życiu osiągnął całkowite poznanie Boga. Zawsze pozostanie on ubogim wobec Boga, dlatego też Kościół, który wszyscy chrześcijanie razem tworzą, jest Kościołem ubogich. Nie lękajmy się tego poznania – powie Papież – ponieważ Bóg sam unżył się w Jezusie (por. Flp 2, 8) i pochylał się nad nami oraz naszym ubóstwem, aby nam pomóc i obdarzyć nas dobrami, których sami z siebie znikąd nie mogliśmy otrzymać [7, s. 8].

### Literatura

1. BARTCZUK R.P., „Metodologia badań nad zasobami adaptacyjnymi osób zagrożonych wykluczeniem społecznym”, *Skazani na wykluczenie!?* (red. M. KALINOWSKI, i. NIEWIADOMSKA) (Lublin 2010) 39–65.

2. *Dom dla duszy. Kościół według Papieża Franciszka* (red. A. SOSNOWSKA) (Poznań 2015).
3. FRANCISZEK, *Adhortacja apostoiska Evangelii Gaudium*.
4. FRANCISZEK, *Chciałbym Kościoła ubogiego dla ubogich* (Kraków 2013).
5. FRANCISZEK, *Franciszek w ONZ: świat domaga się ochrony środowiska i waiki z "kulturą odrzucenia"*, [http://www.deon.pl/reiigia/serwis-papieski/dokumenty/przemowienia-papieskie/art,94,franciszek-w-onz-swiat-domaga-sie-ochrony-srodowiska-i-waiki-z-kultura-odrzucenia.html?utm\\_source=deon&utm\\_medium=iink\\_artykui](http://www.deon.pl/reiigia/serwis-papieski/dokumenty/przemowienia-papieskie/art,94,franciszek-w-onz-swiat-domaga-sie-ochrony-srodowiska-i-waiki-z-kultura-odrzucenia.html?utm_source=deon&utm_medium=iink_artykui) [dostęp: 15.03.2016].
6. FRANCISZEK, *Nie bój się drogi* (oprac. G. VIGINI) (Częstochowa 2015).
7. Müller G. L., „Słowo wstępne Papieża Franciszka”, *Ubóstwo* (Lublin 2014).